

УДК 336.226

Кміть В.М.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка

Сусяк В.В.

студент,
Львівський національний університет імені Івана Франка

НЕПРЯМЕ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Статтю присвячено непрямому оподаткуванню в Україні. Досліджено роль непрямих податків у формуванні зведеного бюджету держави. З'ясовано роль непрямих податків у податковій системі, а також напрями адаптації вітчизняної практики непрямих оподаткування до європейського досвіду. Розглянуто сучасні тенденції вітчизняного непрямих оподаткування. Виявлено основні проблеми непрямих оподаткування та запропоновано напрями їх вирішення.

Ключові слова: податок, система оподаткування, непрямі оподаткування, податок на додану вартість (ПДВ), акцизний податок, мито, фіскальна політика, Податковий кодекс України (ПКУ).

Постановка проблеми. Важливим завданням економіки України є формування сучасної системи оподаткування. У сучасній податковій системі України вагомим місцем займають непрямі податки, які є головним джерелом наповнення державного бюджету, а також інструментом впливу на суспільне виробництво.

Актуальність даного дослідження полягає також у тому, що непрямі оподаткування є важливим засобом впливу на економіку, а його вдосконалення допоможе поліпшити стан національної економіки, сприяти отриманню стабільних надходжень до бюджету країни, а також поліпшити умови для розвитку бізнесу.

Нині система непрямих оподаткування характеризується низкою проблем, які заважають повноцінному економічному функціонуванню держави, а тому пріоритетним є питання формування ефективної фіскальної політики, зокрема у сфері непрямих оподаткування.

На нашу думку, зважаючи на євроінтеграційний курс, Україні необхідно побудувати таку модель непрямих оподаткування, яка б стимулювала розвиток бізнесу, відповідала сучасним економічним умовам господарювання та була би привабливою для інвесторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання непрямих оподаткування розглядаються в працях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Серед представників західної економічної думки слід виділити таких, як: Ш. Бланкарт, А. Вагнер, К. Віксель, Дж. Гелбрейт, Дж. Кейнс, Е. Кларк, А. Лаффер, Д. Рікардо, П. Самуельсон, А. Сміт. Серед вітчизняних науковців треба виділити: В.Л. Андрущенко, О.Д. Василюк, В.П. Вишневецького, Ю.Б. Іванова, І.О. Луніну, І.О. Лютого, А.М. Соколовську, С.І. Юрія та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на достатню чисельність сучасних наукових напрацювань із даної проблематики, недо-

статньо дослідженими залишаються питання формалізації напрямів реформування сучасної системи непрямих оподаткування в Україні відповідно до європейських стандартів. Невирішеним залишається питання створення ефективної моделі непрямих оподаткування, яка б забезпечила поєднання фіскальної ефективності з одночасним забезпеченням належного регулюючого впливу на соціально-економічні процеси та явища.

Мета статті полягає у визначенні ролі непрямих оподаткування як одного із засобів формування зведеного бюджету України (ЗБУ), а також у дослідженні та виявленні ключових проблем непрямих оподаткування та пошуку можливих шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Податки є найдавнішим джерелом доходів усіх держав світу, у тому числі й України. Саме вони в розрізі прямих та непрямих податків формують найбільшу частку доходів зведеного бюджету України.

Непрямі податки – це податки на товари і послуги, що встановлюються у вигляді надбавки до ціни або тарифу, оплачуються покупцями під час купівлі товарів та отримання послуг, а в бюджет вносяться продавцями чи рідше виробниками цих товарів та послуг.

У світі існують такі види непрямих податків, як акцизи, фіскальна монополія і мито. Систему непрямих оподаткування в Україні формують такі три податки, як:

- податок на додану вартість (далі – ПДВ), порядок справляння якого регламентується Розділом V Податкового кодексу України (далі – ПКУ) [1];
- акцизний податок, порядок справляння якого регламентується Розділом VI ПКУ [1];
- мито, порядок справляння якого регламентується ПКУ [1] та Митним кодексом України (далі – МКУ) [2].

ПДВ – форма акцизу, яка зберігає переваги багаторівневого податку з обороту щодо оподаткування всіх ступенів руху товару, але водночас ліквідує його основний недолік – кумулятивний ефект.

Акцизи являють собою непрямі податки на окремі товари (продукцію, роботи, послуги), визначені ПКУ підакцизні, які включаються до ціни цих товарів (продукції, робіт, послуг).

Мито – це вид митного платежу, що стягується з товарів, переміщуваних через митний кордон держави (тих, що вивозяться або слідують транзитом).

Головною особливістю непрямих податків є те, що вони можуть використовуватися як регулятор цін. Саме завдяки зміні рівня цін держава впливає на реальні доходи споживачів. За допомогою регулювання ставок ПДВ держава може як стимулювати попит покупців у період кризи, так і стримувати – у період надмірного економічного зростання. За допомогою збільшення ставок акцизного податку держава зменшує споживання шкідливих товарів. За допомогою ставок мита держава регулює експорт та імпорт, збільшуючи експорт та захищаючи національних товаровиробників від конкуренції імпортованих товарів.

Як інструмент фіскальної політики непрямі податки є ефективнішими за прямі. Нині більша частина доходів ЗБУ формується завдяки непрямим податкам, і саме вони є стабільним джерелом доходної частини (табл. 1).

Як бачимо з табл. 1, податкові надходження є головним джерелом доходів зведеного бюджету України, які протягом 2014–2017 рр. потрохи зростають. Якщо в 2015 р. частка податкових надходжень до ЗБУ сягала 77,9%, то в III кварталі 2017 р. вона становила 80,3%.

Ключову роль серед податкових надходжень мають непрямі податки, частка яких у доходах ЗБУ становила в 2014 р. 43,1%, а в III кварталі 2017 р. – 44,2%. При цьому слід зазначити, що найбільшу частку серед непрямих податків у наповненні ЗБУ становить ПДВ, дохід від якого зростає з кожним роком: у 2014 р. ПДВ становив 139 млрд. грн., у 2015 р. – 178,4 млрд. грн., у 2016 р. – 235,6 млрд. грн., у III кварталі 2017 р. – 223,9 млрд. грн.

Однак, незважаючи на те що частка ПДВ у доходах ЗБУ щороку збільшується, сьогодні цей податок має низку недоліків:

1. Одним із найбільш суперечливих питань у системі оподаткування, що гальмує прибутковість вітчизняних підприємств та створює сприятливе середовище для фінансових зловживань і навіть відвертого шахрайства, є законодавчі суперечності щодо ПДВ. Зокрема, ухвалений у 2011 р. ПКУ не розв’язав усіх проблем і неузгодженостей попереднього законодавства щодо адміністрування ПДВ [4, с. 312].

2. Фіскальна достатність ПДВ. Хоча, як бачимо з табл. 1, обсяги ПДВ щороку збільшуються, проте його частка в доходах ЗБУ залишається в середньому на одному рівні.

3. Високі ставки ПДВ. Як відомо, високі ставки не стимулюють бізнес, а навпаки, стримують його розвиток. В Україні відносно висока базова ставка ПДВ – 20% (7% – на лікарські засоби), яка ефективно забезпечує фіскальну функцію, проте фактично не реалізує інші функції податку. Також треба пригадати, що ПКУ було передбачено поступове зниження базової ставки ПДВ до 17%, а згодом і до 15%, однак ця ставка залишається незмінною.

4. Недосконалість діючого механізму відшкодування ПДВ із бюджету. Попри впровадження системи електронного відшкодування сьогодні чинним законодавством не передбачено механізм відшкодування сум ПДВ, включених до Тимчасового реєстру, та структуру такого реєстру.

5. Значна кількість пілг із ПДВ, цільове призначення яких є непрозорим, а процес контролю (нагляду) – складним.

6. Необхідність ведення платниками ПДВ як бухгалтерського, так і податкового обліку. На підприємстві, згідно з чинним законодавством, ведеться податковий облік ПДВ шляхом складання податкових накладних і ведення реєстру отриманих і виданих податкових накладних, що ускладнює роботу бухгалтерів. Упроваджено електронний реєстр, але він має багато недоліків. Система електронного обігу мала

Таблиця 1

Структура доходів зведеного бюджету України

Джерело доходів	Роки							
	2014		2015		2016		2017 (III-квартал)	
	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%
Податкові надходження	367,5	80,6	507,6	77,9	650,8	83,1	595,5	80,3
Прямі податки	170,8	37,4	218,1	33,5	293,2	37,5	268,2	36,2
Непрямі податки	196,7	43,1	289,5	44,4	357,6	45,7	327,3	44,2
ПДВ	139	30,5	178,4	27,4	235,6	30,1	223,9	30,2
Акцизний податок	45,1	9,9	70,8	10,9	101,7	13	85,9	11,6
Мито	12,6	2,8	40,3	6,2	20,3	2,6	17,5	2,4
Неподаткові надходження	88,6	19,4	144,4	22,1	132,1	16,9	145,7	19,7
Усього доходів	456,1	100	652	100	782,9	100	741,2	100

Джерело: складено на основі [3]

на меті усунути суб'єктивізм та зловживання з боку фіскального органу. Натомість маємо зміну інструменту, яким платнику створюють проблеми, аналогічні попереднім, які він має «вирішувати». Єдиний реєстр податкових накладних має свій алгоритм роботи, свою систему захисту від утручання, але не від «своїх». Виявляється, як показує практика, самі податківці можуть безперешкодно втручатися у діяльність баз даних.

7. Виникнення «тіньових» схем ухилення від сплати ПДВ. Мінімізація сплати ПДВ набула критичного обсягу, про що свідчить низька продуктивність податку за досить обмеженої кількості податкових пільг, які в ідеалі мають бути єдиним фактором, що знижують продуктивність [5].

До найпоширеніших способів мінімізації належать: штучне формування податкового кредиту за допомогою використання фіктивних банкрутів і фальшивих накладних діючих підприємств, віртуальні фінансово-господарські операції, реалізація продукції через спрощену систему оподаткування, фіктивний експорт [6, с. 12].

Усі перераховані вище проблеми говорять про те, що нинішній механізм справляння ПДВ є недосконалим і повинен надалі реформуватися, притримуючись досвіду країн ЄС. Для цього необхідно здійснити такі кроки:

1. Надалі поліпшувати законодавство у сфері ПДВ та адаптувати його до вимог ЄС. Це один із найважливіших та вирішальних напрямів трансформації ПДВ. Він повинен охоплювати діяльність влади на усунення неякісних властивостей даного законодавства, забезпечивши стабільність правового поля. Успішність майбутньої інтеграції законодавства у сфері ПДВ до вимог ЄС значною мірою залежить від виконання Україною Угоди про партнерство та співробітництво між нашою країною і ЄС, а також це стане запорукою інтеграції країни до європейської спільноти.

2. Ліквідувати неефективні пільги з ПДВ. Хоча перелік пільг в Україні економічно і соціально обґрунтований, постає питання щодо ефективності та раціональності їх надання. Очевидно, варто перейти до практики, яка застосовується в більшості європейських країн. Вона полягає у зниженні ставки ПДВ з одночасною ліквідацією більшості пільг. Це спростовує процедуру адміністрування податку і відновлює принцип його справедливості [7].

3. Забезпечити своєчасне відшкодування ПДВ і створити умови для недопущення нових боргів. Повнота і своєчасність відшкодування ПДВ важливі не лише для відновлення обігових коштів підприємств, а й для піднесення міжнародного авторитету України. Так, створення Урядом спеціального фонду, кошти якого враховувалися б під час складання бюджету, могли б спрямовуватися на виконання зобов'язань із відшкодування лише в разі невиконання плану надходжень ПДВ або перевищення фактичного обсягу вимог на відшкодування їхнього прогнозного значення.

4. Вдосконалити процес адміністрування ПДВ. В ЄС функціонує автоматизована система обміну інформацією про ПДВ (VIES), метою якої є контроль над фінансовими потоками в межах внутрішніх кордонів Євросоюзу. У перспективі система автоматизації процесів адміністрування ПДВ і подання електронної звітності в Україні повинна поступово інтегруватися в європейську систему VIES, що підвищить ефективність контролю шляхом прискорення здійснення фіскальними органами перевірки достовірності даних щодо товарних потоків і нарахування ПДВ [8].

Звісно, реалізація перерахованих заходів у перші роки їх запровадження призведе до зниження обсягів надходжень ПДВ до ЗБУ, але визначальними факторами стануть легалізація товарних потоків, збільшення обсягів споживання, що в підсумку має розширити базу оподаткування, зменшити податковий тягар та стимулюватиме розвиток бізнесу.

Наступним напрямом трансформації є поліпшення фіскальної політики у сфері акцизного податку, яким оподатковуються товари, які не належать до товарів першої необхідності і рівень рентабельності виробництва яких є доволі високим. В Україні найбільш поширеними групами підакцизних товарів є алкогольні напої, тютюнові вироби, паливо, електроенергія та транспортні засоби.

Протягом 2014–2017 рр. обсяг акцизного податку збільшується, а також збільшується його частка в доходах ЗБУ: у 2014 р. показники становили 45,1 млрд. грн. і 9,9% відповідно, у 2015 р. – 70,8 млрд. грн. і 10,9%, у 2016 р. – 101,7 млрд. грн. і 13%, у III кварталі 2017 р. – 85,9 млрд. грн. і 11,6% (табл. 1).

Попри вагоме значення акцизного податку в доходах ЗБУ сьогодні рівень оподаткування споживання підакцизних товарів в Україні є значно нижчим, ніж у державах – членах ЄС. Причиною цього є недосконалість окремих елементів акцизного податку, а саме наявність деяких проблем і неузгодженостей із нормами ЄС щодо розмірів ставок, визначеності об'єктів оподаткування, порядку адміністрування тощо. Так, в Україні залишається тенденція до використання платниками акцизного податку різних схем ухилення від його сплати, наявність яких зумовлена не тільки недосконалістю чинного податкового законодавства і недостатнім його узгодженням з європейськими стандартами, а й тим, що фіскальні органи неспроможні ефективно здійснювати адміністрування цього податку.

Нині значну частку «тіньового» сектору економіки держави займають великі обсяги незаконного виробництва та обігу спирту етилового, алкогольних напоїв і тютюнових виробів. Після ПДВ це найбільш «криміногенний податок».

Ще одна значна проблема акцизного податку держави – його поширеність на відповідні високорентабельні і монопольні товари. Згідно з Директивою Ради ЄС 2003/96/ЄС [9], акцизом обкладаються не тільки нафтопродукти, а й природний газ, вугілля, електроенергія. При цьому акцизним податком зазначені види

енергетичної продукції оподаткуванню не підлягають, якщо вони використовуються як сировина або в електролітичних і металургійних процесах. В Україні жодний із наведених потенційних фіскальних об'єктів акцизним податком не охоплений. Щодо електроенергії і природного газу, то вони підлягають оподаткуванню, але специфічними зборами. Така ситуація не узгоджується з нормами ЄС, а отже, потребує негайного вирішення.

Наступною відмінністю вітчизняного акцизного оподаткування від європейського є наявність галузевих пільг. В Україні пільги з акцизного податку надаються автомобілебудуванню та виноробній промисловості, що не узгоджується з принципами ГАТТ/СО і вимогами Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС. Ще однією відмінністю є те, що в Україні основною пільгою зі сплати акцизу є звільнення від оподаткування окремих видів товарів або операцій. А в країнах ЄС, навпаки, основною ж пільгою є застосування знижених ставок податку, причому знижені ставки акцизного податку не можуть бути нижчими за 50% від стандартної національної ставки акцизу.

Розглянувши перелічені вище проблеми функціонування акцизного податку в Україні, бачимо необхідність його реформування, а головними напрямками його вдосконалення мають стати [10, с. 196]:

- підвищення рівня адаптації вітчизняного законодавства у сфері акцизного податку до законодавства ЄС, зокрема забезпечення виконання угод ГАТТ/СОТ щодо єдиних підходів в оподаткуванні ввезених і вироблених в Україні підакцизних товарів;
- розширення переліку підакцизних товарів, об'єктів та бази оподаткування з урахуванням вимог Директиви Ради ЄС 2003/96/ЄС шляхом запровадження акцизного податку на електроенергію і природний газ замість наявних спеціальних зборів у формі цільових надбавок до чинних тарифів;
- посилення (у перспективі) екологічної спрямованості акцизного оподаткування відповідно до європейських стандартів за рахунок уведення акцизного податку на транспортні засоби із розрахунку обсягу використаного ними палива;
- підвищення дії фіскальної і регулятивної функцій акцизу шляхом підвищення частки акцизного податку в ціні підакцизних товарів шляхом економічно обґрунтованого збільшення рівня ставок податку з огляду на європейську практику;
- поширення щорічної індексації ставок акцизного податку і рівня мінімального податкового зобов'язання щодо сплати податку до бюджету на всі підакцизні товари;
- посилення технічних вимог і методів контролю над виробництвом та обігом спирту етилового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та пива відповідно до вимог ЄС для запобігання ухиленню від акцизного оподаткування;
- запровадження (у перспективі) єдиної європейської валюти під час визначення розміру ставок

акцизного податку і рівня мінімального податкового зобов'язання.

Наступним непрямим податком є мито – специфічний вид митного платежу, що стягується з товарів, які переміщуються через митний кордон України, тобто ввіз/вивіз чи транзит, і який включається до ціни товарів та сплачується за рахунок кінцевого споживача.

Динаміка надходжень від митних платежів упродовж 2014–2017 рр. є неоднозначною та непостійною. Частка митних платежів є відносно незначною і коливається в межах 2,6–6,2% доходів ЗБУ. У 2014 р. обсяги мита в Україні становили 12,6 млрд. грн., у 2015 р. – 40,3 млрд. грн. (це найбільший обсяг, що надходив до бюджету за останні роки), у 2016 р. – 20,3 млрд. грн. За III квартал 2017 р. від митного оподаткування надійшло 17,5 млрд. грн. (табл. 1).

Митне оподаткування в Україні має багато проблем. Насамперед несприятливий митний контроль, тобто потрібна реорганізація системи митних органів та вирішення проблеми правового регулювання митного контролю, оскільки продовжують діяти застарілі нормативні акти та чимало нормативних актів виявляються неефективними. Для цього необхідно запозичити особливості міжнародно-правових стандартів, що дасть змогу застосувати досвід зарубіжних країн з урахуванням українських національних традицій та менталітету, у процесі справляння мита під час перетинання митного кордону. Закріплення на рівні закону механізму стягнення податків та інших зборів повинно сприяти прозорості митної системи та створенню гарантій не тільки для держави, а й для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Справляння мита залежно від виду митного режиму дасть змогу надати гарантії приватним суб'єктам через прозорість митного регулювання, а також сприятиме ефективній реалізації завдання фіскальних органів щодо застосування митно-тарифних засобів регулювання. Прикладом порядку справляння мита є митне право ЄС.

Реалізація завдань митного регулювання, а саме забезпечення захисту економічних інтересів України, захисту прав та інтересів суб'єктів підприємницької діяльності та громадян, а також забезпечення додержання законодавства України, неможливе без створення відповідних процедурних норм щодо застосування кожного з інститутів митного права.

Норми порядку справляння мита та інших податків під час переміщення товарів через митний кордон повинні дістати своє закріплення на рівні закону. Це створить додаткові гарантії для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та держави.

Сьогодні залишається низка суттєвих проблем, які впливають на стан митно-тарифного регулювання, зокрема [11, с. 378]:

- значна диференціація у розмірах ставок увізного мита на однорідні товари;
- встановлення специфічних та комбінованих ставок ввізного мита без урахування специфіки поставок;

– наявність значної кількості пільг зі сплати ввізного мита;

– ігнорування галузевими міністерствами та відомствами основних принципів і підходів до підготовки законодавчих актів.

Передусім слід удосконалити співробітництво між Державною фіскальною службою та Міністерством фінансів, а саме створити для них єдину доступну центральну базу даних, яка буде містити оперативні дані щодо виконання ЗБУ, зобов'язань платників податків перед бюджетами різних рівнів та цільовими фондами, податкову історію учасників зовнішньоекономічної діяльності, що набагато спростить контроль над сплатою податків та зборів як під час перетину митного кордону, так і всередині країни, а також нормативно-правову базу законодавства.

Отже, на нашу думку, доцільно запровадити окремі зміни до чинного законодавства та передбачити:

– уніфікацію порядку справляння мита;

– посилення нагляду (контролю) центральних органів виконавчої влади над наданням митних пільг для уникнення безпідставного звільнення від оподаткування;

– створення чіткого і прозорого механізму застосування спрощеного порядку проведення процедур митного оформлення та розширення прав митних органів;

– надання права уряду встановлювати та змінювати ставки ввізного/вивізного мита та сприяти розширенню співпраці між органами, які займаються адмініструванням податків і контролюють цей процес;

– удосконалення взаємодії між фіскальними органами та платниками податків щодо адміністрування мита, підвищення рівня податкової культури.

Висновки. Отже, розглянувши систему непрямого оподаткування України, ми побачили, що важливу

роль в економіці відіграють саме непрямі податки, які є не лише головним джерелом наповнення ЗБУ, а й ефективним інструментом фіскальної політики. Сьогодні система непрямого оподаткування в Україні характеризується як недосконала, а отже, потребує подальшого реформування з урахуванням досвіду країн ЄС.

Одними з головних напрямів підвищення ефективності механізму справляння ПДВ є: подальше вдосконалення податкового законодавства та остаточна його адаптація до вимог ЄС; ліквідація неефективних пільг; запровадження диференційованих ставок; забезпечення своєчасного відшкодування; вдосконалення процесів адміністрування ПДВ.

У сфері акцизного оподаткування основними напрямками вдосконалення вважаємо: підвищення рівня адаптації законодавства до вимог ЄС; розширення переліку підакцизних товарів, об'єктів та бази оподаткування; посилення екологічної спрямованості акцизного оподаткування; підвищення дії фіскальної і регулятивної функцій акцизу.

Подальшого вдосконалення потребує й митне оподаткування. Основними заходами є: вдосконалення податкового та митного законодавства в частині справляння мита; уніфікація порядку справляння мита та інших супутніх платежів; посилення контролю над митницею; створення чіткого механізму застосування спрощеного порядку проведення процедур митного оформлення.

Впровадження всіх зазначених заходів у сфері непрямого оподаткування дасть змогу стимулювати економічний розвиток країни та сприяти створенню умов для залучення інвестицій, розвитку бізнесу, зниженню податкового тягаря, отриманню сталих доходів до ЗБУ тощо.

Список літератури:

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
3. Виконання бюджету України. URL: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/index>.
4. Бандурка О.М., Понікаров В.Д. Податкове право: науково-практичний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2014. 312 с.
5. Податкові новації – 2016. URL: <http://www.visnuk.com.ua/ua/news/id/2045>.
6. Удосконалення ПДВ в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду / І.А. Редько, В.О. Соболев, О.В. Грицак. Фінанси України. 2015. № 9. С. 11–15.
7. Пільги – ахіллесова п'ята ПДВ? Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/>.
8. Your Europe. URL: <https://europa.eu/youreurope/business/vat-customs/check-number>.
9. EUR – Lex. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32003L0096>.
10. Податкова система: навчальний посібник / Л.П. Сідельникова, Т.П. Сідельникова, Н.М. Костіна. К.: Ліра-К, 2013. 424 с.
11. Непряме оподаткування: правова сутність та адміністрування: науково-практична книга / Д.О. Гетманцев, В.Л. Форсюк, Ю.А. Федчишин; за ред. Д.О. Гетманцева. К., 2016. 596 с.

КОСВЕННОЕ НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ В УКРАИНЕ И ПУТИ ЕГО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ

Статья посвящена косвенному налогообложению в Украине. Исследована роль косвенных налогов в формировании консолидированного бюджета государства. Выяснена роль косвенных налогов в налоговой системе, а также направления адаптации отечественной практики косвенного налогообложения к европейскому опыту. Рассмотрены современные тенденции отечественного косвенного налогообложения. Выявлены основные проблемы косвенного налогообложения и предложены направления их решения.

Ключевые слова: налог, налоговая система, косвенное налогообложение, налог на добавленную стоимость, акцизный налог, пошлина, Налоговый кодекс Украины.

INDIRECT TAXATION IN UKRAINE AND THE WAYS OF ITS IMPROVEMENT

The article is devoted to indirect taxation in Ukraine. The role of indirect taxes in formation of consolidated budget of the state is examined. The role of indirect taxes in tax system, as well as the direction of adaptation of domestic practice of indirect taxation to the European experience, has been clarified. The modern tendencies of domestic indirect taxation are considered. The main problems of indirect taxation have been identified and directions for their solution have been proposed.

Key words: tax, tax system, indirect taxation, value added tax, excise tax, duty, Tax Code of Ukraine.

УДК 336.22

Рейнська В.Б.

кандидат економічних наук, старший викладач,
Національний університет водного господарства та природокористування

ПОДАТКИ ЯК ФІСКАЛЬНА ОСНОВА ІСНУВАННЯ ДЕРЖАВИ

Статтю присвячено узагальненню світового досвіду розвитку оподаткування в умовах глобалізації економічних процесів. Визначено, що в сучасних умовах класичні принципи оподаткування не втратили своєї актуальності і конкретизуються організаційно-правовими принципами, специфічними для кожної окремої держави. Наголошено, що розподільча функція податків як інструмент цілеспрямованого впливу на соціально-економічні процеси набуває все більшої ваги. Сучасний стан українського оподаткування сприяє збільшенню дефіциту фінансових, матеріальних та інформаційних ресурсів, необхідних для формування умов економічного зростання. Розвиток української податкової системи зазвичай не корелює з тими позитивними процесами та явищами, які вона покликана обслуговувати.

Ключові слова: податки, функції податків, податкова система, прями та непрямі податки.

Постановка проблеми. Діюча податкова система України внаслідок своєї орієнтації на обслуговування дефіциту державного бюджету та притаманних їй недоліків фактично не виконує класичної функції перерозподілу ресурсів у розвиток високорентабельних галузей та господарських структур. Замість стимулювання надходжень нових інвестицій в економіку, вирішення проблем неплатежів і т. д. сучасний стан українського оподаткування сприяє збільшенню дефіциту фінансових, матеріальних та інформаційних ресурсів, необхідних для формування умов економічного зростання. Розвиток української податкової системи зазвичай не корелює з тими позитивними процесами та явищами, які вона покликана обслуговувати. Це має негативні

наслідки для національної економіки, серед яких: зростання податкового обтяження, криза несплати податкових зобов'язань, зростання бюджетного дефіциту та відповідні наслідки у соціальній сфері. Викладене зумовлює актуальність теми даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологія дослідження спирається на роботи з теорії оподаткування вчених-економістів В. Андрущенка, А. Крисоватого, А. Соколовської, П. Мельника та ін. Визнаючи вагомий внесок зазначених дослідників у вивченні впливу податків на економічні процеси, зауважимо, що питання теоретичного обґрунтування та практичного застосування податкових інструментів регулювання недостатньо висвітлене у працях укра-